

B

**Teatr
Dramatyczny**

im. Aleksandra Węgierki
w Białymstoku

RAPORT Z EWALUACJI PROJEKTU

**TEATR –
LUBIĘ TO!
SEZON 5**

Teatr dla
wszystkich

RAPORT Z EWALUACJI PROJEKTU

TEATR – LUBIĘ TO! SEZON 5

Teatr dla
wszystkich

Białystok 2023

Spis treści

Wprowadzenie	5
Organizacja i realizacja badania ewaluacyjnego	6
Wyniki ankiety CAWI	7
Analiza wywiadów TDI z uczestniczkami zajęć	21
Analiza TDI z prowadzącymi zajęcia	28
Wnioski z badania ilościowego CAWI	33
Wnioski z indywidualnych wywiadów pogłębionych (TDI)	35
Nauczyciele	35
Prowadzący	37
Rekomendacje	39
Narzędzia badawcze	41
Ankieta CAWI	41
TDI z prowadzącymi	50
TDI z nauczycielami	51

Wprowadzenie

Poniższy dokument jest raportem ewaluacyjnym projektu *Teatr – Lubię to! Sezon 5*, realizowanego przez Teatr Dramatyczny im. Aleksandra Węgierki w Białymstoku. Jest to cykliczne działanie z zakresu edukacji teatralnej, organizowane od 2019 roku. Pomimo zachowywanej ciągłości celów poszczególne edycje projektu różnią się między sobą, biorąc pod uwagę zmieniające się potrzeby nauczycielek i nauczycieli oraz okoliczności zewnętrzne (np. związane z wyzwaniami okresu zaostrzonego reżimu sanitarnego). W poprzednim roku (sezonie czwartym) osoby uczestniczące miały możliwość pracy warsztatowej z pracownikami technicznymi Teatru Dramatycznego, zgłębiając m.in. teorię i praktykę tworzenia kostiumów, charakteryzacji, plakatów czy odpowiedniego oświetlenia spektakli. Tymczasem w roku 2023 zorganizowano warsztaty takie jak: *Każdy może być aktorem. Jak pracować z młodzieżą ze specjalnymi potrzebami*; *Teatr cieni*; *Spokojne przygotowania do spektaklu*; *Adaptacja i interpretacja tekstu. Interpretacja wykonywanych utworów literackich zgodnie z ich stylem i przeznaczeniem do wystawienia spektaklu*; *Gra bez słów. Pantomima, czyli wyrażanie emocji, uczuć gestem, mimiką i ruchem*; *Ekoetyka w teatrze. Korzystanie z materiałów z recyklingu przy produkcji własnych spektakli*, poprowadzone przez przedstawicieli zespołu Teatru.

Raport badawczy został opracowany przez pracowników Wydziału Socjologii Uniwersytetu w Białymstoku, studentów studiów II stopnia na kierunku socjologia oraz doktorantów Szkoły Doktorskiej Nauk Społecznych Uniwersytetu w Białymstoku: dra Macieja Białousa, dr Małgorzatę Skowrońską, mgr Justynę Józłowicz, mgra Michała Dąbrowskiego oraz Agnieszkę Morozowską. Podstawę dokumentu stanowiły dane badawcze zgromadzone przez Fundację Badań i Działań Społecznych „SocLab”.

Autorzy dokumentu serdecznie dziękują za pomoc w realizacji zadania pracownikom Teatru Dramatycznego im. Aleksandra Węgierki w Białymstoku, przede wszystkim zastępcy dyrektora Teatru pani dr Martynie Faustynie Zaniewskiej oraz pani Anecie Peszko. Specjalne podziękowania kierujemy również do wszystkich uczestniczących w projekcie osób, które podczas badań ewaluacyjnych wyraziły swoje opinie na temat zajęć.

Organizacja i realizacja badania ewaluacyjnego

Badanie ewaluacyjne poświęcone zadaniu *Teatr – Lubię to! Sezon 5* zrealizowano z wykorzystaniem dwóch technik badawczych. Projekt badania oparto w dużej mierze na doświadczeniach ewaluacji poprzednich edycji (również realizowanych siłami pracowników Uniwersytetu w Białymstoku oraz Fundacji „SocLab”), dzięki czemu łatwiej można porównywać wyniki i wnioski z poszczególnych lat.

Pierwszym elementem badania było przeprowadzenie ilościowych badań online w postaci kwestionariuszy do samodzielnego wypełnienia (CAWI). Kwestionariusze kierowane były do wszystkich osób uczestniczących w warsztatach. Drugim z elementów były natomiast pogłębione wywiady telefoniczne (TDI), prowadzone zarówno z osobami uczestniczącymi, jak i prowadzącymi zajęcia. Wspomniane wywiady pozwoliły pogłębić część wniosków płynących z badania kwestionariuszowego oraz uzyskać wgląd w bardziej ogólne opinie na temat warsztatów, edukacji teatralnej czy potrzeb nauczycieli wykorzystujących działania teatralne w pracy z dziećmi i młodzieżą.

Struktura dokumentu odzwierciedla podział na poszczególne elementy badania. W pierwszej części zaprezentowano szczegółowo wyniki badania ilościowego (CAWI), w następnej badania jakościowego (TDI). Kolejną część dokumentu stanowią natomiast wnioski oraz rekomendacje z badania. Raport zamyka prezentacja narzędzi badawczych wykorzystanych podczas ewaluacji.

Wyniki ankiety CAWI

Kwestionariusz internetowy (CAWI) miał na celu rozpoznanie opinii osób uczestniczących w warsztatach na tematy związane z ich organizacją i funkcjonalnością czy znajomością oferty Teatru Dramatycznego. Link do badania kolportowano wśród osób uczestniczących w każdym z warsztatów. Kwestionariusze zostały wypełnione 40 razy, co jest wynikiem nieco większym od liczby uzyskanej w roku poprzednim (36). Należy jednocześnie zauważyć, że część pytań w kwestionariuszu nie była dla uczestników obowiązkowa, toteż liczba odpowiedzi (tak zwana liczba N) różni się nieznacznie w przypadku konkretnych pytań. Liczba N jest w dalszej części dokumentu zaznaczana każdorazowo, kiedy omawiane są odpowiedzi na poszczególne pytania.

Osoby wypełniające kwestionariusz w pierwszej kolejności proszono o uzupełnienie podstawowych informacji demograficznych, tak zwanych danych metryczkowych, dotyczących m.in. płci i wieku. Wszystkie osoby biorące udział w badaniu online zadeklarowały się jako kobiety w wieku od 24 do 59 lat. Mediana (wartość środkowa) wieku respondentek wyniosła 44 lata. Struktura płci i wieku badanych jest więc bardzo podobna do badania ubiegłorocznego.

Badane zostały poproszone też o udzielenie informacji na temat charakteru swojej pracy. W gronie respondentek najliczniej reprezentowane były nauczycielki języka polskiego. Przynajmniej dwukrotnie pojawiły się odpowiedzi: nauczyciel współorganizujący lub wspomagający, wychowawca podwórkowy, nauczyciel języka białoruskiego, nauczyciel języka angielskiego, nauczyciel przedmiotów humanistycznych, nauczyciel wychowawca przedszkolny, nauczyciel edukacji wczesnoszkolnej, nauczyciel wychowawca świetlicy. Odpowiedzi wskazują więc, że – podobnie jak w ubiegłym roku – w badanej grupie przeważają nauczycielki przedmiotów humanistycznych, przede wszystkim języka polskiego. Istotna część odpowiedzi to również nauczycielki pracujące z młodszymi dziećmi (w przedszkolu, na etapie wczesnoszkolnym, w świetlicy). Rozkład odpowiedzi na to pytanie został zaprezentowany na wykresie na stronie 8.

Wykres 1. Specjalizacje nauczycielskie osób badanych

Źródło: badanie własne, N = 39.

Większość nauczycielek (60%) jako podstawowe miejsce zatrudnienia wskazało szkoły podstawowe. Ponadto uczestniczki badania pracowały na różnych poziomach edukacji w przedszkolach, zasadniczych szkołach zawodowych, liceach ogólnokształcących, technikach oraz w Miejskim Programie „Wychowawca Podwórkowy”, szkole muzycznej i bibliotece pedagogicznej. Rozkład odpowiedzi na to pytanie przedstawiono na wykresie poniżej.

Wykres 2. Podstawowe miejsca zatrudnienia osób badanych

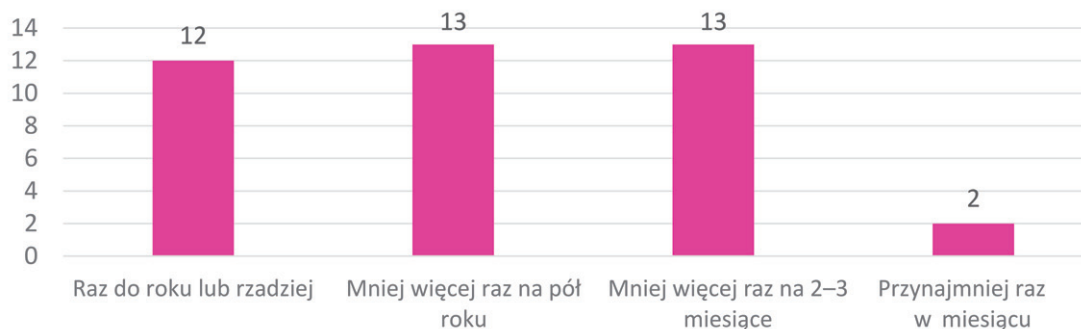
Źródło: badanie własne, N = 40.

Zdecydowana większość uczestniczek badania (34 osoby, 87%) pracuje na co dzień w Białymstoku. Trzykrotnie, jako podstawowe miejsca pracy, wskazano miejscowości w okolicy stolicy województwa podlaskiego (do 20 kilometrów), dwukrotnie miasto oddalone o ponad 50 kilometrów od Białegostoku.

Odpowiedzi na powyższe pytania pokazują więc, że grupa osób badanych jest w dużej mierze jednorodna. W jej skład wchodzi same kobiety, przede wszystkim pracujące w Białymstoku nauczycielki języka polskiego, innych przedmiotów humanistycznych oraz wychowawczynie. Struktura próby jest bardzo podobna do ubiegłorocznej.

Badanym nauczycielkom zadano również pytania dotyczące ich ogólnego zainteresowania teatrem oraz praktyk uczestnictwa w wydarzeniach teatralnych. Miały one na celu zarejestrowanie typowych doświadczeń związanych z teatrem, które mogły przełożyć się na ocenę warsztatów wśród respondentek. Zapytane o to, czy w ciągu ostatnich dwunastu miesięcy uczestniczyły w spektaklach wystawianych przez Teatr Dramatyczny im. Aleksandra Węgierki w Białymstoku, respondentki w zdecydowanej większości (33 wskazania, 82%) odpowiedziały twierdząco (6 osób przecząco, 1 osoba nie potrafiła sobie przypomnieć). Rozkład odpowiedzi na pytanie o częstotliwość uczestnictwa w spektaklach teatralnych pokazuje, że doświadczenia respondentek są stosunkowo częste i bogate. Większość badanych (28 wskazań, 70%) deklaruje uczestnictwo w spektaklach nie rzadziej niż raz w półroczu. W porównaniu z poprzednim rokiem wzrosła natomiast liczba odpowiedzi mówiąca o wizytach w teatrze raz do roku lub rzadziej (12 wskazań, 30% w porównaniu z 14% w poprzedniej edycji). Rozkład odpowiedzi na to pytanie został przedstawiony na kolejnym wykresie.

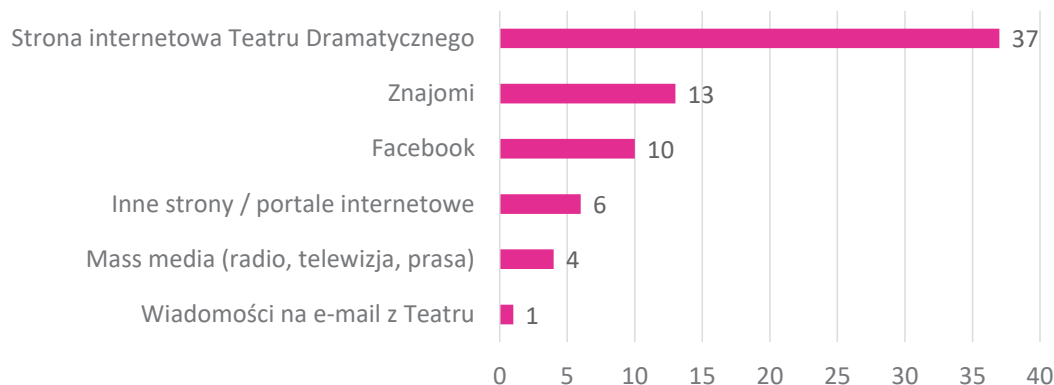
Wykres 3. Częstotliwość uczestnictwa w spektaklach Teatru Dramatycznego im. Aleksandra Węgierki w Białymstoku

Źródło: badanie własne, N = 40.

Pytanie to wiązało się z kolejnym, dotyczącym źródeł informacji na temat oferty Teatru Dramatycznego. Rozkład odpowiedzi przedstawiony na wykresie numer 4 pokazuje istotność dwóch podstawowych kanałów komunikacji. Po pierwsze są to informacje przekazywane w internecie, przede wszystkim strona WWW Teatru, w dalszej kolejności portal Facebook oraz inne strony lub portale internetowe. Po drugie informacje pozyskiwane od znajomych. Inne źródła wiedzy, w tym tradycyjne media masowe, takie jak prasa, radio czy telewizja nie są tu aż tak istotne. Co więcej, odpowiedzi w poszczególnych kategoriach rozkładały się równomiernie pod względem wieku respondentek, co oznacza, że żaden z omawianych tu kanałów komunikacji nie jest ograniczony wyłącznie do osób młodszych lub starszych.

Wykres 4. Źródła wiedzy na temat spektakli Teatru Dramatycznego im. Aleksandra Węgierki w Białymstoku

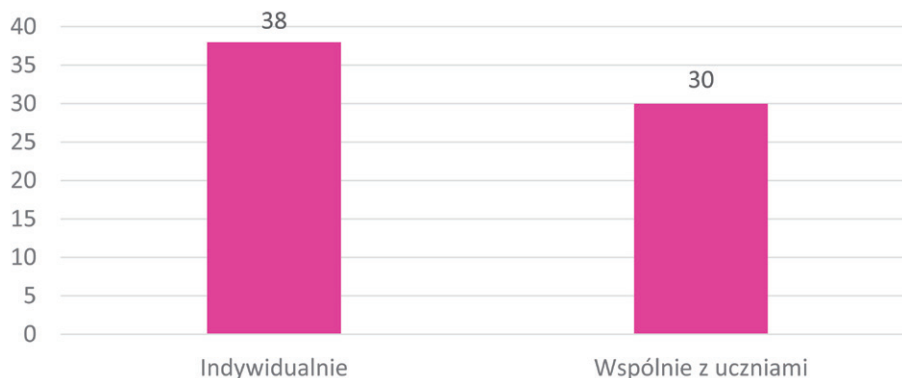
Źródło: badanie własne, N = 40 (badani mogli wskazać więcej niż jedną odpowiedź).

Podobnie jak w poprzedniej edycji, zdecydowana większość respondentek miała również przesłte doświadczenia z ofertą spektakli Teatru Dramatycznego dla szkół lub przedszkoli. Zadeklarowało to 30 osób (75% odpowiedzi), a powszechność takiego wskazania można uznać za potwierdzenie nie tylko prywatnego, ale również zawodowego rozpoznania oferty teatralnej przez osoby badane.

Zapytano również o planowany udział w spektaklach Teatru Dramatycznego w przyszłości, w ciągu najbliższych trzech miesięcy, zarówno indywidualnie, jak i wspólnie z uczniami. Indywidualną wizytę na spektaklu

deklarowała zdecydowana większość odpowiadających (38 osoby, 95%). Wizytę z uczniami planowało natomiast 30 osób (75%). Należy uznać, że jest to wysoka liczba wskazań, szczególnie biorąc pod uwagę, że organizacja wyjścia poza szkołę z dziećmi lub młodzieżą jest bardziej skomplikowanym przedsięwzięciem oraz że liczba odpowiedzi twierdzących jest o niemal 10 punktów procentowych wyższa niż w roku poprzednim.

Wykres 5. Plany udziału w spektaklach Teatru Dramatycznego w najbliższych trzech miesiącach

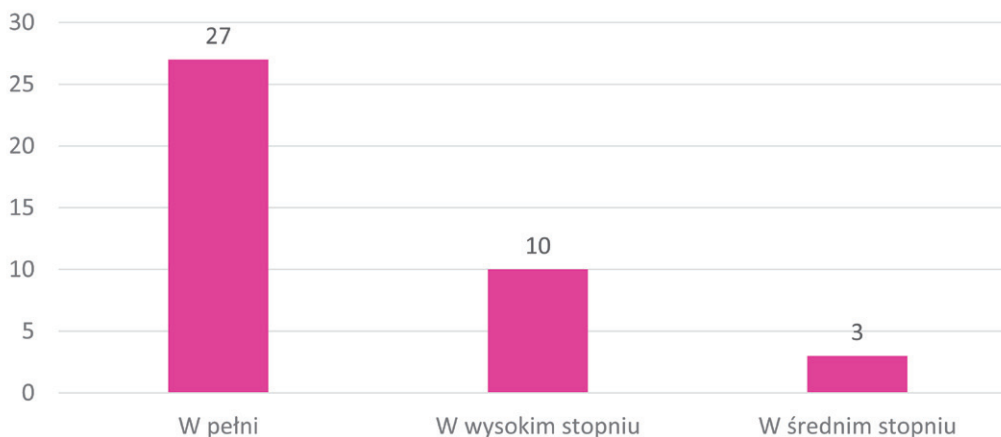
Źródło: badanie własne, N = 40.

Powyższe informacje miały pokazać ogólną charakterystykę badanej grupy osób i ich doświadczenia z Teatrem Dramatycznym im. Aleksandra Węgierki w Białymstoku. W dalszej części tekstu analizowane będą odpowiedzi na pytanie dotyczące warsztatów zorganizowanych w ramach projektu *Teatr – Lubię to! Sezon 5*. W tym miejscu należy jeszcze podkreślić, że link do kwestionariusza internetowego przesyłany był osobom uczestniczącym po każdym z warsztatów, a istotna część pytań dotyczyła konkretnych zajęć. W wielu przypadkach rozkłady odpowiedzi były jednak bardzo podobne bez względu na to, których warsztatów dotyczyły. W takich sytuacjach, w celu zachowania zwięzłości oraz większej przejrzystości wyводу, zebrane wyniki będą przedstawiane w postaci zbiorczej.

Kolejny wykres pozwala stwierdzić, że ogólna ocena warsztatów była bardzo pozytywna. Żadna z respondentek nie stwierdziła, że warsztaty spełniły jej oczekiwania w niewielkim stopniu bądź nie spełniły ich w ogóle,

podczas gdy zdecydowanie najczęstszym było wskazanie, że warsztaty spełniły oczekiwania w pełni (27). Odpowiedzi „w średnim stopniu” pojawiły się po warsztatach *Adaptacja i interpretacja tekstu...* (2) oraz *Spokojne przygotowania do spektaklu* (1), należy jednak zaznaczyć, że zdaniem innych badanych zajęcia te spełniały oczekiwania przynajmniej w wysokim stopniu.

Wykres 6. W jakim stopniu warsztaty ogólnie spełniły Pani/Pana oczekiwania?

Źródło: badanie własne, N = 40.

Respondentki poproszono też o wskazanie opinii na temat poszczególnych aspektów pracy osób prowadzących warsztaty. Do każdego z aspektów można było ustosunkować się w standaryzowanej, pięciostopniowej skali (od „bardzo dobre” do „bardzo złe”). Wyniki zostały przedstawione w tabeli poniżej.

Opinie są najbardziej zgodne w kwestii przygotowania merytorycznego prowadzących. Wszystkie osoby badane oceniły je bardzo dobrze lub dobrze. W odniesieniu do pozostałych badanych aspektów pozytywne oceny stanowiły przynajmniej 95% odpowiedzi, a oceny bardzo dobre przynajmniej 80%. Jedyna zła ocena, która padła w kontekście nastawienia prowadzących do uczestników, została odnotowana po zajęciach *Adaptacja i interpretacja tekstu...*

Tabela 1. Ocena poszczególnych aspektów warsztatów

Aspekty pracy	Ocena				
	bardzo dobra	dobra	średnia	zła	bardzo zła
Przygotowanie merytoryczne	36	4	0	0	0
Komunikatywność, jasność przekazu	33	6	1	0	0
Przydatność przekazywanych informacji dla mojej pracy zawodowej	32	6	2	0	0
Umiejętność zainteresowania tematem warsztatów	32	6	2	0	0
Nastawienie do uczestników	35	3	1	1	0
Używane metody pracy	32	6	2	0	0

Źródło: badanie własne, N = 40.

W następnej kolejności respondentki były proszone o wskazanie proporcji pomiędzy trzema elementami realizowanych warsztatów:

- częścią teoretyczną (elementami wykładu),
- dyskusją, wymianą poglądów, pytaniami i odpowiedziami,
- częścią praktyczną (ćwiczeniami, zadaniami do wykonania itp.).

Po raz kolejny odpowiedzi charakteryzują się dużą zgodnością, co pokazuje tabela poniżej. Mając możliwość oceny tych aspektów na skali za mało – w sam raz – za dużo, większość (85–95%) badanych wskazywało, że proporcje są odpowiednie.

Tabela 2. Ocena proporcji poszczególnych części warsztatów

	Za mało	W sam raz	Za dużo
Część teoretyczna	1	38	1
Dyskusja, wymiana poglądów, pytania i odpowiedzi	4	34	2
Część praktyczna	2	37	1

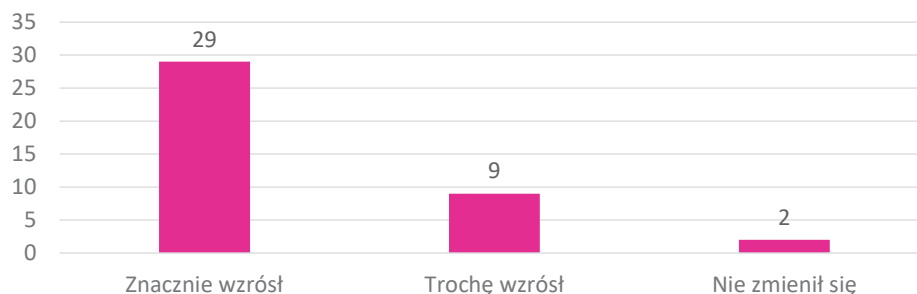
Źródło: badanie własne, N = 40.

Stosunkowo najwięcej zdań odrębnych pojawiło się w kontekście dyskusji, wymiany poglądów, pytań i odpowiedzi. Wskazania, że było tego za mało, pojawiły się po warsztatach *Adaptacja i interpretacja tekstu...* (2) oraz *Teatr cieni* (2), natomiast wskazania mówiące o zbyt długim czasie poświęcanym dyskusjom pojawiły się po warsztacie *Każdy może być aktorem...* (2).

Zdecydowana większość respondentek zgodziła się również, że czas trwania warsztatów był odpowiedni (36 wskazań, 90%). Dwie z badanych stwierdziły, że warsztat trwał zbyt krótko (warsztat *Każdy może być aktorem...*), dwie inne, że zbyt długo (warsztaty *Spokojne przygotowania do spektaklu* oraz *Adaptacja i interpretacja tekstu...*). Nieco więcej, bo 38 osób (95%), wskazało, że program warsztatów był odpowiednio dopasowany do długości jego trwania. Zbyt małe nasycenie treściami zgłosiło po jednej osobie po warsztatach *Każdy może być aktorem...* oraz *Adaptacja i interpretacja tekstu...* Aż 39 osób odpowiedziało, że poziom warsztatów był odpowiednio wysoki, podczas gdy jedna z badanych wskazała, że był zbyt wysoki (*Spokojne przygotowania do spektaklu*).

Podsumowaniem pytań dotyczących merytorycznej oceny warsztatów były opinie na temat tego, w jaki sposób udział w zajęciach wpłynął na poziom wiedzy i umiejętności respondentek.

Wykres 7. Stan wiedzy i umiejętności związanych z organizacją przedstawień szkolnych po udziale w warsztatach

Źródło: badanie własne, N = 40.

Najczęściej, bo 29 razy (72%), wybrano odpowiedź „zdecydowanie wzrósł”, w dziewięciu przypadkach było to wskazanie „trochę wzrósł”, a w dwóch „nie zmienił się”. Warto zwrócić uwagę, że choć większość badanych skłoniło się ku wskazaniu znacznego rozwoju wiedzy i kompetencji, to w ubiegłym roku odpowiedź taka była wyraźnie częstsza (wówczas 86%). Wiąże się to prawdopodobnie z faktem, że poprzednia edycja opierała się

na zajęciach prowadzonych przez pracowników technicznych Teatru, którzy mogli przekazać wiedzę i kompetencje trudniej dostępne nauczycielom. Pojedyncze odpowiedzi „nie zmienił się” zostały sformułowane po warsztatach *Spokojne przygotowania to spektaklu* oraz *Adaptacja i interpretacja tekstu...*

Poza merytorycznymi aspektami zajęć respondentki były pytane o kwestie związane z organizacją warsztatów. Poproszone o ogólną ocenę organizacyjnej strony zajęć na pięciostopniowej skali od „bardzo dobrze” do „bardzo źle” niemal wszystkie osoby badane przyznały najwyższą możliwą ocenę „bardzo dobrze” (37), a pozostałe trzy wskazały na ocenę „dobrze”. W dalszej kolejności respondentki ustosunkowały się na tej samej skali do pięciu aspektów organizacyjnych:

- dostępności informacji na temat warsztatów,
- sposobu rekrutacji na warsztaty,
- godzin organizacji warsztatów,
- długości przerw między kolejnymi częściami warsztatów,
- jasności opisu warsztatów na stronie internetowej Teatru.

Po raz kolejny niemal wszystkie odpowiedzi w tej części kwestionariusza były pozytywne. Odpowiedzi pozytywne („dobrze”, „bardzo dobrze”) w każdym z aspektów wyniosły 87–97%. Jedyne odpowiedzi negatywne („źle”) dotyczyły dostępności informacji na temat warsztatu oraz jasności opisu warsztatu *Każdy może być aktorem...* Zagregowane odpowiedzi na to pytanie zostały przedstawione w tabeli poniżej.

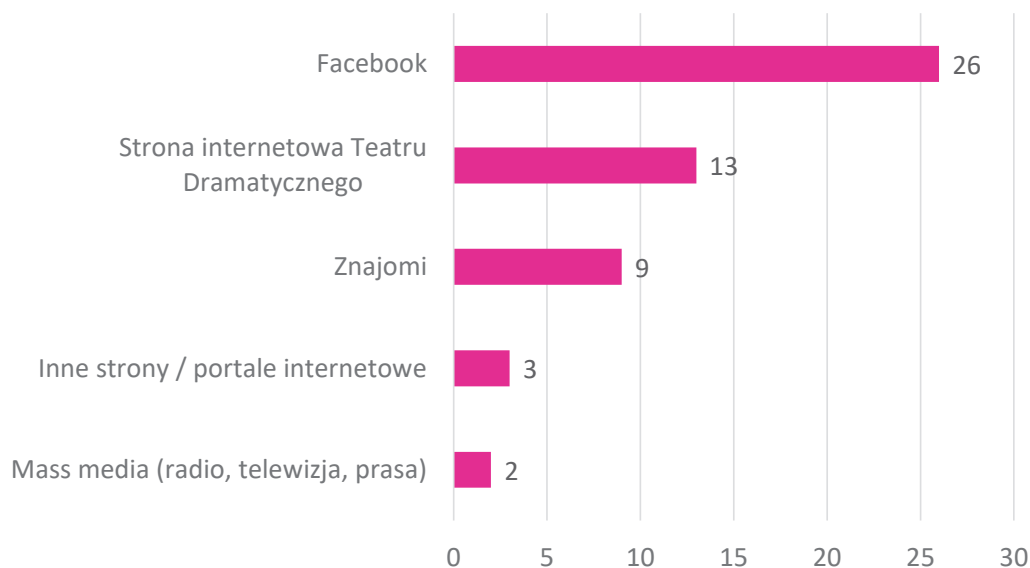
Tabela 3. Ocena aspektów organizacyjnych warsztatów

Badany aspekt	Ocena			
	bardzo dobrze	dobrze	średnio	źle
Dostępność informacji na temat warsztatów	30	5	4	1
Sposób rekrutacji na warsztaty	30	8	2	0
Godziny organizacji warsztatów	30	10	0	0
Długości przerw między kolejnymi częściami warsztatów	32	7	1	0
Jasność opisu warsztatów na stronie internetowej Teatru	31	8	0	1

Źródło: badanie własne, N = 40.

Wspomniana wyżej kwestia informacji na temat warsztatów została również poruszona w osobnym pytaniu, brzmiącym: „Skąd dowiedział(a) się Pan(i) o warsztatach organizowanych przez Teatr Dramatyczny?”. Rozkład odpowiedzi na to pytanie został przedstawiony na kolejnym wykresie. Podobnie jak w omawianym wcześniej przypadku wiedzy o spektaklach Teatru Dramatycznego, ważnymi kanałami informacji okazały się strona internetowa oraz profil instytucji na portalu Facebook, przy czym tym razem znacznie częściej wskazywano na drugi z tych kanałów. Trzecim z istotnych źródeł są informacje od znajomych.

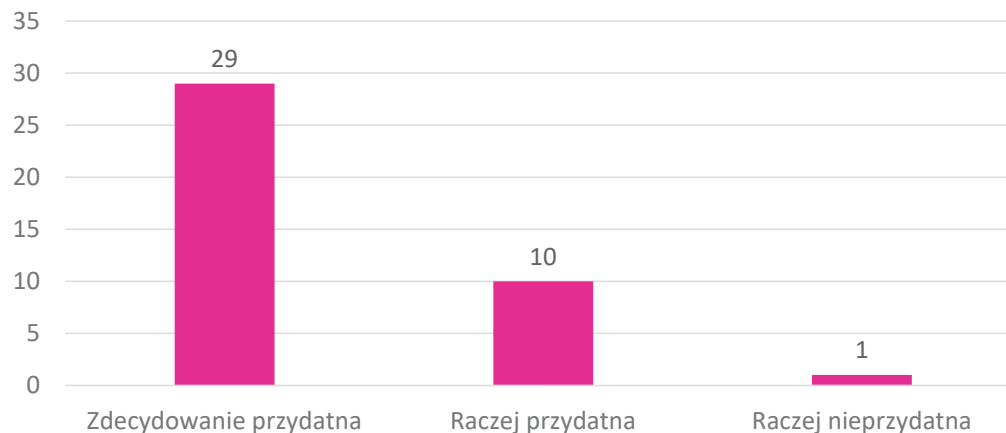
Wykres 8. Źródła wiedzy o warsztatach

Źródło: badanie własne, N = 40 (badani mogli wskazać więcej niż jedną odpowiedź).

Kolejne z pytań dotyczyło opinii na temat przydatności warsztatów w pracy zawodowej badanych nauczycieli. Odpowiedzi, których rozkład przedstawiono na wykresie poniżej, były w zdecydowanej większości pozytywne (tylko jedna odpowiedź „raczej nieprzydatna” po warsztacie *Spokojne przygotowania do spektaklu*).

Wykres 9. Ocena przydatności warsztatów w pracy zawodowej

Źródło: badanie własne, N = 40.

Opinie takie pokrywają się w większości z ogólniejszym przekonaniem respondentek na temat przydatności organizacji przedstawień szkolnych w pracy zawodowej, co było przedmiotem innego pytania (28 wskazań „zdecydowanie przydatne”, 11 wskazań „raczej przydatne”, 1 wskazanie „raczej nieprzydatne”).

Za jeden z pośrednich wskaźników oceny warsztatów uznać można również gotowość do polecenia udziału w nich innym osobom. Wśród respondentek większość (36 wskazań, 90%) uznała, że jest zdecydowanie skłonna do polecenia warsztatów, a dwie kolejne osoby są do tego „raczej skłonne”. Dwie osoby wskazały natomiast odpowiedź „raczej nieskłonna”. Do respondentek, które udzieliły tej odpowiedzi, skierowano dodatkowe pytanie otwarte o przyczynę takiego stanu rzeczy. Uzyskano na nie jedną odpowiedź – „zachowanie prowadzącego pozostawia wiele do życzenia” (po warsztatach *Adaptacja i interpretacja tekstu...*).

Przydatność warsztatów była przedmiotem kolejnego, złożonego polecenia, w którym respondentki zostały poproszone o wskazanie, w jakim stopniu – w ich opinii – udział nauczycieli w warsztatach może wpływać na rozmaite aspekty ich pracy. Badane osoby ustosunkowywały się do poszczególnych stwierdzeń dotyczących

wpływu w pięciostopniowej, zestandaryzowanej skali od „zdecydowanie tak” do „zdecydowanie nie”. Rozkład odpowiedzi na to pytanie został przedstawiony w tabeli poniżej.

Tabela 4. Ocena przydatności warsztatów w poszczególnych aspektach pracy

Aspekt	Ocena				
	zdecydowanie tak	raczej tak	ani tak, ani nie	raczej nie	zdecydowanie nie
Integracja środowiska nauczycieli	33	5	2	0	0
Zwiększenie wiedzy nauczycieli na temat dostępności wydarzeń kulturalnych	33	5	2	0	0
Uzyskanie praktycznych kompetencji w zakresie edukacji kulturalnej	33	5	2	0	0
Zwiększenie zdolności autoprezentacyjnych	33	4	2	1	0
Doskonalenie umiejętności pedagogicznych nauczycieli	32	6	0	2	0
Podniesienie samooceny nauczycieli	32	6	1	0	1
Poprawa relacji nauczyciel–uczeń	31	7	1	1	0
Poprawa funkcjonowania placówek oświatowych	29	8	2	1	0
Zmniejszenie ryzyka wypalenia zawodowego	29	8	1	2	0
Zwiększenie możliwości awansu zawodowego	28	9	2	1	0
Zmniejszenie dysproporcji poziomu edukacji między wsią a miastem	26	10	3	1	0
Poprawa relacji nauczyciel–rodzic	22	10	7	1	0

Źródło: badanie własne, N = 40.

Jak widać, respondentki w większości widzą potencjalny pozytywny wpływ warsztatów na pracę zawodową we wszystkich badanych aspektach. Niemal w każdym z nich oceny „zdecydowanie tak” i „raczej tak” stanowią ponad 90% odpowiedzi. Jedynym wyjątkiem jest kwestia poprawy relacji nauczyciel–rodzic, gdzie odpowiedzi pozytywne stanowią łącznie 80%.

Powyższa tabela została opracowana w taki sposób, aby w pierwszej kolejności pokazać aspekty, które najczęściej wskazywano jako przydatne w kontekście warsztatów. Widać więc, iż najbardziej jednoznaczne są rozkłady odpowiedzi w odniesieniu do integracji środowiska nauczycieli, zwiększenia wiedzy nauczycieli na temat dostępności wydarzeń kulturalnych oraz uzyskania praktycznych kompetencji w zakresie edukacji kulturalnej. Najbardziej zróżnicowane opinie pojawiły się w przypadku wspomnianego już aspektu pozytywnego wpływu na relacje nauczyciel–rodzic oraz zmniejszania dysproporcji poziomu edukacji pomiędzy wsią a miastem. Jedyna odpowiedź „zdecydowanie nie” pojawiła się w kontekście możliwości podniesienia samooceny nauczycieli.

Respondentki zostały również spytane o preferowaną przez nie formę uczestnictwa w warsztatach. Zdecydowana większość (37 osób, 92%) stwierdziła, że optymalną formą są warsztaty tradycyjne, to znaczy w formie bezpośredniego kontaktu z osobą kształcąca, natomiast w pozostałych przypadkach, to jest trzykrotnie, wskazano na warsztaty mieszane, łączące e-learning z formą tradycyjną. W dwóch z trzech przypadków odpowiedzi te pochodziły od osób pracujących w Białymstoku, trudno więc jednoznacznie uznać, że oferta tego rodzaju byłaby bardziej odpowiednia dla tych nauczycieli mieszkających i pracujących poza miastem, dla których dojazd na zajęcia stacjonarne może stanowić swego rodzaju utrudnienie.

Respondentki zostały również poproszone w pytaniu otwartym o wskazanie, o jakie elementy chciałyby uzupełnić warsztaty, w których uczestniczyły, aby uczynić je lepszymi, bardziej wartościowymi i przydatnymi. Zebrane odpowiedzi można podsumować w kilku poniższych kategoriach:

- więcej elementów praktycznych (ćwiczeń, wskazówek, odniesień do konkretnych przykładów),
- organizacja warsztatów z aktorami w placówkach edukacyjnych (szkołach),
- przekazywanie nowych pomysłów, metod, środków pracy z młodzieżą.

W powiązaniu z tym ważne było również pytanie o to, jakie tematy warsztatów zainteresowałyby badane osoby w przyszłości. Poniżej przedstawiono proponowane przez respondentki obszary tematyczne według częstości wskazań:

- warsztaty aktorskie, ćwiczenie konkretnych technik,
- dykcja, emisja głosu,
- ruch sceniczny, taniec,
- muzyka w spektaklach,
- praca z tekstem, adaptacja, pisanie scenariuszy,
- scenografia,
- wykorzystanie teatru w terapii.

Cześć badanych skorzystała również z możliwości dodania własnych uwag na temat warsztatów. W większości były to podziękowania za warsztaty, potwierdzenia, że zajęcia były przydatne i ciekawe. Jedną z odpowiedzi możemy uznać za konkretną wskazówkę kierowaną do organizatorów. Respondentka zwróciła uwagę, iż „lepsze byłyby warsztaty trwające całą sobotę, ale już bez niedzieli. (specyfika pracy nauczyciela – zwłaszcza polonisty)” (pisownia oryginalna).

Analiza wywiadów TDI z uczestniczkami zajęć

W tej części raportu zaprezentowane zostaną wyniki wywiadów telefonicznych z uczestniczkami, a następnie z prowadzącymi warsztaty. Należy zwrócić uwagę, że w trosce o poufność wypowiedzi osób badanych będą w dużym stopniu parafrazowane i omawiane syntetycznie, a konkretne głosy wplatanie do tekstu będą oznaczane sygnaturą odnoszącą się do kategorii rozmówcy oraz konkretnej rozmowy (np. sygnatura U1 będzie oznaczać rozmowę numer 1 z uczestniczką, natomiast P4 będzie oznaczać rozmowę numer 4 z osobą prowadzącą).

Niemal wszystkie badane uczestniczki warsztatów mają doświadczenie w edukacji teatralnej dla dzieci lub młodzieży. Jest ono jednak dość zróżnicowane: niektóre badane prowadzą koła teatralne w szkołach, inne zajęcia teatralne w ramach programu wychowawcy podwórkowego, jeszcze inne korzystają z elementów ćwiczeń teatralnych podczas innych zajęć (np. na języku polskim, kiedy uczniowie mogą na jakiś czas wcielić się w postaci z omawianych lektur). Trzy badane mówiły również o wspólnych wyjściach na spektakle z uczniami, działaniach na rzecz zainteresowania młodzieży kulturą teatralną.

Biorąc pod uwagę wcześniejsze doświadczenie nauczycielek, jedno z kolejnych pytań dotyczyło barier i trudności, które rozpoznały dotychczas w swojej pracy związanej z edukacją teatralną. Wydaje się to ważne, ponieważ możemy wyobrazić sobie rolę nauczycielki jako osoby, która najlepiej rozpoznaje ograniczenia, ale również potrzeby i potencjał swoich uczniów, a przez to może mieć konkretne oczekiwania wobec oferty zajęć przygotowywanej przez Teatr Dramatyczny. Badane najczęściej zwracają uwagę na dwa rodzaje barier czy ograniczeń. Pierwsze z nich są natury psychologicznej – młodzież jest skrępowana, lęka się bycia wyśmianym, ocenianym przez innych, dlatego trudno jest ją przekonać do ćwiczeń teatralnych. Wyzwaniem jest więc zbudowanie odpowiednio bezpiecznej i swobodnej atmosfery w takiej pracy. Jak wskazują nauczycielki, może brakować im kompetencji psychologicznych lub socjologicznych, ażeby najbardziej efektywnie budować grupę o takim charakterze. Problemem może być również to, że niektóre zadania czy ćwiczenia teatralne mogą nie przystawać do wyobrażeń lub oczekiwań młodzieży (uczniowie widzą je jako „boomerskie”, „krindzowe”, U4). Druga bariera ma charakter strukturalny. Uczestniczki badania zwracają uwagę na różne

aspekty związane z funkcjonowaniem współczesnej szkoły. Mówią m.in. o niewystarczającej infrastrukturze szkolnej, o przeładowaniu uczniów oraz nauczycieli pracą, co utrudnia skupianie się na indywidualnych potrzebach dzieci i młodzieży oraz znalezienie dogodnego czasu na zajęcia dodatkowe; o zaniedbaniach na wcześniejszych stadiach edukacji, które nawarstwiają się i z czasem coraz bardziej utrudniają skuteczną pracę w grupie uczniów. Wypowiedzi te pokazują, że istotną potrzebą nauczycieli pracujących w zakresie edukacji teatralnej są również bardziej ogólne kompetencje miękkie, np. związane z komunikacją, zarządzaniem małą grupą, wsparciem psychologicznym i emocjonalnym w procesie tworzenia spektaklu, podtrzymywaniem zaangażowania i morale itp.

Cztery z sześciu nauczycielek, z którymi przeprowadzono wywiady telefoniczne, uczestniczyły w przynajmniej jednej z wcześniejszych edycji warsztatów w ramach projektu *Teatr – Lubię to!* Dobrze wspominają one poprzednie edycje, m.in. zwracając uwagę na profesjonalizm i dobre przygotowanie prowadzących. Jedna z badanych osób zwróciła uwagę na szczególność ubiegłorocznej edycji, poświęconej bardziej technicznemu aspektowi realizacji spektakli, co miało okazać się bardzo inspirujące (U4). Wypowiedź innej badanej zwraca uwagę, że wraz z kolejnymi edycjami z pewnością coraz trudniejsze dla organizatorów jest wymyślanie nowych tematów i perspektyw, ale uczestnicy zawsze mogą znaleźć takie elementy, które okażą się przydatne w ich pracy (U3).

Tegoroczną edycję warsztatów badane uczestniczki oceniły wysoko, chociaż zwracano uwagę na różne aspekty związane z projektem. Można je sprowadzić do kilku najważniejszych wątków. Po pierwsze zwracano uwagę, że oferta tematyczna jest odpowiednio dopasowana do grupy odbiorców, a w kolejnych edycjach pojawiają się nowe tematy, co umożliwia ciągłe rozwijanie swoich kompetencji, uczenie się nowych rzeczy. Po drugie dobra atmosfera pomiędzy prowadzącymi i uczestnikami oraz w gronie uczestników jest dodatkową zachętą do uczestnictwa, pozwala lepiej pracować, ale również integrować środowisko nauczycieli zainteresowanych teatrem. Dodaje ona otuchy (U1), wzajemnie inspiruje uczestników (U4). Po trzecie organizacyjna strona warsztatów – terminy, długość trwania, balans pomiędzy teorią i praktyką – wydaje się większości badanych odpowiednia do ich potrzeb.

Dwukrotnie wspomniano o szczególnej przydatności warsztatów *Każdy może być aktorem...*, prowadzonych przez Dawida Malca i Annę Klimek. Podkreślano dobre przygotowanie i otwartość prowadzących oraz wagę tematyki warsztatów, przede wszystkim kontekst pracy z młodzieżą ze specjalnymi potrzebami (w szczególności w spektrum autyzmu). Dwie z badanych szczególnie wyróżniły również prowadzenie warsztatów przez Katarzynę Mikiewicz i Marka Tyszkiewicza (*Spokojne przygotowania do spektaklu*), a jedna prowadzenie Patryka Ołdziejewskiego i Bernarda Bani (*Teatr cieni*).

Przy okazji tego pytania jedna z badanych (U4) zwróciła również uwagę, że w tym roku pojawił się w ofercie jeden z warsztatów, który sugerowała podczas badań ewaluacyjnych prowadzonych w ubiegłym roku. Dało to jej nie tylko szansę na rozwinięcie swoich zainteresowań, ale również poczucie sprawczości, wpływu na podejmowaną w ramach projektu tematykę. Inna z badanych, korzystając z okazji, sformułowała postulat związany z rekrutacją na warsztaty. Jej zdaniem Teatr mógłby upewniać się co do obecności uczestników warsztatów przed ich rozpoczęciem, bo takie rozwiązanie pozwoliłoby na większe uczestnictwo osób z listy rezerwowej, jeśli taka jest, lub wprowadzić listę rezerwową, jeśli takiej nie ma. Dzięki niej zwiększyłaby się dostępność zajęć dla nauczycieli.

Uczestniczki warsztatów zostały również poproszone o przedstawienie największych – ich zdaniem – zalet działań z zakresu edukacji teatralnej uczniów. Badane zwracały uwagę przede wszystkim na kwestie ogólnorozwojowe i rozwój kompetencji miękkich.

Według rozmówczyń do zalet zajęć teatralnych należy to, że uruchamiają one różne (wszystkie) zmysły jednocześnie, pozwalają pracować w grupie, otwierać się na innych, integrować się w grupie rówieśniczej. Co więcej, edukacja teatralna wzmacnia młodzież psychicznie, pomaga budować poczucie własnej wartości, odwagę, przełamuje tremę i lęk przed byciem ocenianym.

Prócz tych zalet zwracano uwagę na wzrost kompetencji kulturowych, zarówno samej wiedzy i rozumienia teatru jako dziedziny sztuki, jak również lepszego rozumienia literatury, którą można zaadaptować w teatrze. Jak stwierdziła jedna z badanych (U3), rzucanie w teatrze „nowego światła na teksty zramolałe, trącające myszką

i pokazywanie, że mogą być one uniwersalne”, daje literaturze nową energię, która może przyciągnąć młodych ludzi.

Jedna z badanych (U2) zwróciła również uwagę, że dobrze jest, aby wszystkie te korzyści – ale również trudności z nimi związane – były doświadczane także przez samych nauczycieli. Stąd też dużą zaletą ewaluowanych warsztatów jest to, że pozwalają one lepiej zrozumieć uczniów jako uczestników. Nauczyciele stają podczas zajęć wobec profesjonalnych artystów w nieco podobnej pozycji jak uczniowie wobec nich w szkole. Stąd też można uznać, że najwięcej zalet z edukacji teatralnej młodzież może wynieść wtedy, kiedy pracuje z możliwie najbardziej świadomym i empatycznym nauczycielem.

Ostatnia wypowiedź wiąże się z zadawanym w wywiadach pytaniem o to, czy nauczyciele potrzebują szczególnego przygotowania (umiejętności, kompetencji) do prowadzenia zajęć z zakresu edukacji teatralnej i czy trudno jest je pozyskać.

Rozmówczynie są zgodne, że takie kompetencje są potrzebne, najczęściej kierując swoją argumentację w dwóch kierunkach. Z jednej strony (U2, U5) badane zwracają uwagę na to, że zajmowanie się edukacją teatralną wymaga pewnego poziomu ogólnego zainteresowania teatrem, zarówno w charakterze odbiorcy, jak i aktywnego (współ)twórcy. Trudno jest wyobrazić sobie efektywną pracę nauczyciela w tym zakresie bez emocjonalnego komponentu. Z drugiej strony zwracano uwagę na konieczność pozyskiwania przez nauczycieli umiejętności praktycznych, uczenia się na przykładach, w formule warsztatowej, od profesjonalistów zajmujących się teatrem na co dzień. Zwracały na to uwagę obie rozmówczynie, dla których tegoroczna edycja projektu była pierwszą, w której wzięły udział (U1, U6) i można przypuszczać, że im najbardziej doskwierał niedosyt takiej wiedzy. Inna z badanych (U3) zwróciła przy okazji tego pytania uwagę na fakt, że pozyskiwanie kompetencji przydatnych w edukacji teatralnej ma też wartość rozwijającą emocjonalnie nauczycieli, pełni funkcję terapeutyczną. Zdaniem badanej instytucje takie jak Centrum Edukacji Nauczycieli czy Ośrodek Doradztwa Metodycznego nie są zainteresowane rozwojem takich kompetencji.

Można więc założyć, że oferta Teatru Dramatycznego w tym zakresie wpisuje się w istotną dla części nauczycieli niszę. Tym bardziej, że większość z rozmówczyń nie wie nic na temat oferty innych szkoleń lub

warsztatów skupiających się na podobnej tematyce. Dwie z badanych nauczycielek (U4, U5) wskazały na terazniejszą lub przeszłą ofertę Podlaskiego Instytutu Kultury w zakresie praktyk teatralnych oraz arteterapii. Jedna z nich korzystała z rocznego kursu, w którym nacisk kładziony był na interpretację tekstu i odgrywanie scenek. Jednocześnie zauważyła, że oferta Teatru Dramatycznego jest bardziej zróżnicowana. Inna z badanych (U1) zestawiała natomiast zajęcia w ramach projektu *Teatr – Lubię to!* z ofertą szkoleń Centrum Edukacji Nauczycieli, która jest kierowana bardziej do nauczycieli konkretnych przedmiotów i w wąskich zakresach merytorycznych. Zajęcia w teatrze są – jej zdaniem – kierowane do szerszej grupy odbiorców, a spotkania w trybie *face to face* dodają temu atrakcyjności.

Kolejnym ważnym tematem wywiadów było wykorzystanie wiedzy i umiejętności pozyskanych podczas tegorocznej lub wcześniejszych edycji warsztatów w praktyce nauczycielskiej. Okazało się, że wszystkie rozmówczynie wykorzystują już w jakiś sposób nabyte kompetencje. Wśród wypowiedzi pojawiły się m.in. takie elementy pracy jak ćwiczenia dykcji, rozgrzewania aparatu mowy (U1, U2), praca z tekstem i jego interpretacją (U1, U2), tworzenie scenariuszy (U2), lepsze planowanie zajęć i komunikacja w grupie (U3, U4). Zwracano również uwagę na bardziej ogólne kompetencje, które można było wykorzystać w pracy koła teatralnego (U5) czy na lekcjach wychowawczych (U6). Warto również przytoczyć wypowiedź jednej z badanych (U5), która w kontekście wykorzystywania kompetencji nabytych na warsztatach w pracy zawodowej podkreślała, że warsztaty są dla niej. Traktuje je jako czas dla siebie, okazję do rozwoju, możliwość współpracy w przyjaznej atmosferze. Można więc to rozumieć jako przestrzeń samorozwoju lub inspiracji, które przekładają się na ogólną jakość pracy. Badane, które po raz pierwszy pojawiły się w tej edycji warsztatów, podkreślały ponadto, że mają pomysły i plany na dalsze wykorzystywanie nabytej wiedzy i kompetencji podczas swoich zajęć.

Jednocześnie wszystkie badane czują potrzebę dalszego pogłębiania wiedzy, co można odczytać jako zainteresowanie udziałem w warsztatach teatralnych w przyszłości, chociaż w wypowiedziach nauczycielek pojawiały się różne wątki i motywacje. Większość z wypowiedzi skupiała się na umiejętnościach praktycznych, które należy rozwijać poprzez poznawanie nowych rzeczy, ale również możliwość ćwiczenia, doskonalenia się w tematach, które już się zna. Zdaniem badanych oferta Teatru Dramatycznego może odpowiadać na te potrzeby, ponieważ tematy warsztatów zazwyczaj nie powtarzają się, pojawiają się cały czas nowe perspektywy

i ćwiczenia. Z drugiej strony formuła warsztatów weekendowych nie jest w stanie wyczerpać wielu tematów, dlatego nawet powrót do określonych wątków daje możliwość pogłębiania ich lub spojrzenia na nie z innej perspektywy. Jedna z badanych (U5) zwróciła również uwagę, że oferta Teatru spełnia jej potrzebę w zakresie sieciowania środowiska nauczycieli zajmujących się edukacją teatralną, wsparcia towarzyskiego, wzajemnego inspirowania się.

W związku z gotowością do udziału w kolejnych warsztatach teatralnych rozmówczynie zostały również zapytane o wątki, tematy, które byłyby dla nich najbardziej interesujące w przyszłości. Odpowiedzi zostały zestawione poniżej w formie listy pokazującej różnicowanie, a jednocześnie powtarzalność niektórych pomysłów:

- gra aktorska (U1),
- emisja głosu, dykcja (U1, U4, U5),
- ruch sceniczny, mowa ciała (U2, U4),
- recytacja, wystąpienia publiczne (U2, U5),
- wspólne warsztaty dla nauczycieli i uczniów (U1),
- podobne tematy z mocniejszym segmentem ćwiczeń praktycznych (U2),
- teatr formy (U4),
- zajęcia z maskami, kukłami (U4),
- interpretacja tekstu (U4),
- budowanie scenografii, tworzenie rekwizytów (U4),
- relaksacja (U5).

Badane w swoich wypowiedziach potwierdzają, iż najbardziej skuteczną formą są zajęcia warsztatowe, umożliwiające zarówno wykonywanie zadań praktycznych pod okiem profesjonalistów, jak również wymianę doświadczeń pomiędzy uczestniczkami i uczestnikami. Trzykrotnie zwrócono uwagę na rolę odpowiedniego doboru prowadzących, podkreślano zalety warsztatów prowadzonych przez dwie osoby. Należy jednak zwrócić uwagę, że w tym miejscu pojawiła się również dłuższa wypowiedź krytyczna jednej z badanych wobec warsztatu *Adaptacja i interpretacja tekstu...* Zwracała ona uwagę na niezbyt profesjonalny – jej zdaniem – stosunek prowadzących do uczestników, nieprzemysłane ćwiczenia, mętne instrukcje, dużą presję, nieumiejętność stworzenia dobrej atmosfery pracy przez dwoje prowadzących. Wskazywała przykłady zawstydzania lub nawet obrażania osób uczestniczących, co skutkowało spadkiem motywacji. Podkreślała też nieadekwatne

dyscyplinowanie uczestników czy uwagi dotyczące głosu jednego z mężczyzn („Jak ty mówisz? Pamiętaj, jesteś białym mężczyzną” powtórzone kilkukrotnie).

Badane zostały również zapytane, czy udział w warsztatach wpłynął na wzrost ich zainteresowania ofertą Teatru Dramatycznego i uczestnictwem w spektaklach. W zasadzie wszystkie badane zgadzają się z tym, że udział w zajęciach nie tylko wpływa na podtrzymywanie ich zainteresowania teatrem, ale również śledzenie działań Teatru Dramatycznego im. Aleksandra Węgierki. Warto zwrócić tu uwagę na dwa powtarzające się wątki. Po pierwsze warsztaty okazały się dobrą okazją do tego, aby zarówno uczestnicy, jak i prowadzący dzielili się ze sobą swoimi opiniami i rekomendacjami dotyczącymi repertuaru. Wzajemne polecanie sobie konkretnych spektakli wydaje się mieć dla badanych większe znaczenie niż informacje, które można pozyskać w innych mediach. Dwie z badanych sugerowały jednocześnie, że nawet jeśli repertuar Teatru Dramatycznego nie zawsze odpowiada ich potrzebom, to dzięki warsztatom lepiej ten repertuar znają i rozumieją określone rozwiązania, potrafią znaleźć interesujące dla siebie elementy. Można więc uznać, że warsztaty pełnią rolę opiniotwórczą, ale również włączającą. Jak twierdzi jedna z badanych: [dzięki rozmowom i współpracy z pracownikami] „ja się czuję jakimś małym elementem tego teatru” (U4).

Na zakończenie osoby badane zostały zapytane o to, jakiego typu oferta Teatru Dramatycznego dla uczniów jest ich zdaniem potrzebna. Odpowiedzi na to pytanie okazały się dość zróżnicowane. Podczas gdy niektóre z badanych oczekują adaptacji lektur szkolnych (U1, U2), inne sceptycznie podchodzą do realizacji szkolnej klasyki (U4, U6). Trudno powiedzieć, co konkretnie mogłoby zainteresować młodzież, ale pojawiały się propozycje sztuk opowiadających o problemach znanych współczesnej młodzieży, o współczesnym odczytywaniu wybitnej literatury, odejściu od prostego dydaktyzmu, na który młodzież jest uczulona.

Poza tym zwracano uwagę na kwestię organizacji spektakli. Pojawiały się propozycje spektakli dla dzieci i młodzieży granych w godzinach popołudniowych, po zajęciach szkolnych, co umożliwiłoby uczestnictwo zainteresowanym grupom. Wspominano również o korzyściach z otwartych dla młodzieży prób generalnych lub wycieczek, które łączyłyby wizytę na spektaklu z wycieczką po Teatrze, która wyjaśniałaby młodzieży zasady jego funkcjonowania.

Analiza TDI z prowadzącymi zajęcia

Wywiady z prowadzącymi warsztaty w tej edycji projektu *Teatr – Lubię to!* rozpoczynano od ustalenia, czy rozmówcy mają wcześniejsze doświadczenia w podobnej pracy. Okazało się, że czworo z nich pracowało już przy poprzednich edycjach projektu, pozostała dwójka ma natomiast inne doświadczenia w pracy warsztatowej, z nauczycielami oraz innymi grupami. Czworo z badanych dodało również, że prowadziło lub prowadzi zajęcia warsztatowe z dziećmi lub młodzieżą. Należy więc zaznaczyć, że w odróżnieniu od edycji ubiegłorocznej, gdzie prowadzącymi byli przede wszystkim pracownicy techniczni, którzy mówili o swoich niewielkich doświadczeniach w pracy warsztatowej, w tym roku wszystkie badane osoby miały duże doświadczenie w tym zakresie.

Istotnym celem wywiadu było ustalenie, w jaki sposób badani przygotowywali się do prowadzenia warsztatów, co stanowiło dla nich inspirację oraz jakie metody pracy uznali za najważniejsze. W większości wypowiedzi badani podkreślali oczywiście swoje wcześniejsze doświadczenia z pracy warsztatowej, mogli opierać się na rozwiązaniach, które – ich zdaniem – wcześniej zostały już sprawdzone. Jedna z badanych osób podkreśliła ponadto, że przydatne w pracy z nauczycielami były jej wcześniejsze doświadczenia z dziećmi i młodzieżą (P2). W większości wypowiedzi badanych pojawia się równocześnie refleksja na temat tego, kim jest grupa odbiorców i jakie mogą oni mieć potrzeby. Innymi słowy, przygotowania były powiązane z celami całego projektu oraz specyfiką uczestników. Warto w tym miejscu podkreślić wypowiedź jednej z badanych (P2), która podkreśliła istotność procesu komunikacji pomiędzy prowadzącymi a uczestnikami i wyraźne ustalenie potrzeb uczestników wobec zajęć. To pozwoliło na bieżąco jak najlepiej dopasować treść warsztatów.

Jedna z badanych podkreśliła również, że zdaje sobie sprawę, jak ważna jest dla uczestników odpowiednia atmosfera i ogólny rozwój. Dbała więc o to, aby było to zapewnione podczas warsztatów. Inny z badanych dodawał, że nie chciał robić z warsztatów „Akademii Teatralnej” (P6), chodziło raczej o zabawę, poprzez którą można przekazać część swojej pasji. Wypowiedzi dotyczące dbania o dobrą atmosferę pojawiały się również w innych wywiadach.

Jeden z badanych (P3) podkreślał również znaczenie współpracy między prowadzącymi. W określonych przypadkach – tak było przy jego warsztacie – współdziałanie z osobą, z którą nie pracuje się na co dzień, wniesienie do tematu różnych perspektyw i doświadczeń może dać jednocześnie wartość dodaną. Być może wypowiedź tę, skonstruowaną na podstawie konkretnego doświadczenia, można uogólnić. Możliwym kierunkiem rozwoju zajęć warsztatowych w kolejnych edycjach mogłoby być np. włączanie do zespołów prowadzących specjalistów z różnych dziedzin (np. psychologów, terapeutów, socjologów itp.).

Zapytani o to, czy warsztaty spełniły ich oczekiwania, wszyscy badani odpowiadali twierdząco. W tym kontekście najczęściej zwracano uwagę na oczekiwania związane z grupą uczestników. W zasadzie we wszystkich wypowiedziach podkreślano autentyczne zainteresowanie, zaangażowanie grupy, co znacznie ułatwiało pracę i sprawiało przyjemność również prowadzącym. Jak stwierdziła jedna z rozmówczyń (P2), „aż się chciało naprawdę prowadzić te warsztaty, bo z dziećmi jest różnie i bardzo [często] to one potrzebują energii i my musimy się bardzo z niej wysprzęglić i dawać im siłę, bo im się po prostu czasami nie chce albo nie potrafią utrzymać skupienia. A tutaj panie rzeczywiście były bardzo zaangażowane, chciały tam być, chciały czerpać tę wiedzę. Rzeczywiście były otwarte, naprawdę czerpały”. Cytat ten dobrze podsumowuje inne wywiady, w których podkreślano równe zaangażowanie jako jeden z najważniejszych elementów skutecznej pracy warsztatowej. Jedna z badanych wyraziła zadowolenie z tego, że uczestniczki „przyszły z własnej woli, a nie z przymusu na przykład pani dyrektor” (P5).

Kolejne pytanie dotyczyło tego, czy prowadzenie warsztatów z nauczycielami może również wpłynąć w jakiś sposób na pracę prowadzących. Większość rozmówców zgadza się z takim stwierdzeniem, chociaż wskazywanie konkretnych przykładów mogło sprawiać pewne trudności. Wspominano na przykład o stymulowaniu kreatywności (P1), możliwości spotkania i rozmowy z grupą osób zainteresowanych, widzami teatru, konfrontacji z ich opiniami i odczuciami (P2, P4, P6). Spotkania z nauczycielkami pomagają też lepiej zrozumieć potrzeby i oczekiwania tej grupy (oraz, pośrednio, ich uczniów) wobec teatru (P6). W jednym z przypadków poprowadzony warsztat stał się, dzięki rekomendacji uczestniczek, punktem wyjścia do poprowadzenia kolejnych – w innym mieście (P5).

Prowadzący otrzymali również pytanie o ich opinie na temat największych zalet oraz najważniejszych barier w pracy warsztatowej z nauczycielami. Zaczynając od zalet, badani wskazywali, że forma warsztatowa pozwala rozbudzać ciekawość, potencjał kreatywny uczestników (P1); rzeczywiście rozwijać ich w konkretnych aspektach, zarówno w kontekście praktyk teatralnych, jak i szerszej, komunikacyjnych, międzyludzkich, przede wszystkim na linii nauczyciel–uczeń (P2, P3, P5). Jeśli chodzi o kompetencje związane z teatrem, nauczyciele dzięki takiej formie zajęć lepiej rozumieją konkretne intencje i rozwiązania proponowane przez twórców teatralnych (P4), potrafią je też lepiej wytłumaczyć uczniom. Stają się więc ważnymi ogniwami w działaniach na rzecz zwiększania roli teatru we współczesnej kulturze. Ważny w wywiadach był również wątek ogólnego rozwoju, otwarcia uczestniczek, przekraczania ich indywidualnych granic w bezpiecznych, kontrolowanych warunkach, co powinno przełożyć się potem zarówno na ich indywidualną kondycję psychiczną, jak i zawodową (P2, P6).

Rozmówcy mieli większe problemy z odpowiedzią na pytanie o możliwe bariery w pracy warsztatowej. W większości przypadków żadnych nie odnotowali. O ile w wypowiedziach zaznaczano, że podstawową, możliwą do wyobrażenia barierą byłby brak zaangażowania uczestników (np. ich przymusowe oddelegowanie z pracy), o tyle w omawianych przypadkach nie było właściwie takich sytuacji. Nawet jeśli niektórzy uczestnicy byli początkowo bardziej zamknięci czy zdystansowani, otwierali się w trakcie zajęć. Jedna z badanych (P4) podkreślała również, że w tym roku grupa uczestników była – w porównaniu z jej wcześniejszymi doświadczeniami – wyjątkowo zaangażowana i aktywna. Jedyna bariera, o której powiedziano wprost w czasie wywiadów, nie odnosiła się do charakterystyki grupy uczestników, a do problemów obiektywnych, infrastrukturalnych (P3). Ze względu na remont głównej siedziby Teatru zajęcia odbywały się w pomieszczeniach zastępczych, które – według osoby badanej – utrudniały zbudowanie odpowiedniej atmosfery pracy oraz realizację poszczególnych zaplanowanych zadań. W tym miejscu można również dodać, że w uwagach końcowych po innym z wywiadów pojawiła się również kwestia pewnych problemów organizacyjnych. Zdaniem osoby prowadzącej zabrakło skutecznej, odpowiednio wczesnej komunikacji pomiędzy Teatrem a prowadzącymi w kwestiach organizacyjnych. Dla projektu ważne jest bowiem, żeby sensownie zaplanować konieczne materiały czy sprzęt już na etapie pisania wniosku i wstępnie rozmawiać o tym z prowadzącymi już wtedy.

Rozmówcy zostali również poproszeni o opinie na temat pracy nauczycieli w zakresie edukacji teatralnej. Proszono ich o zastanowienie się, czy nauczyciele potrzebują szczególnego przygotowania (umiejętności, kompetencji) do prowadzenia działań w zakresie edukacji teatralnej uczniów i czy takie przygotowanie mogą uzyskać, uczestnicząc w warsztatach takich jak zorganizowane w ramach projektu *Teatr – Lubię to!* Niektórzy badani zwracali uwagę, że ich zdaniem najważniejsze w roli edukatora teatralnego jest szczerze zainteresowanie tematyką, otwartość i chęć do pracy z innymi, a zajęcia oferowane przez Teatr Dramatyczny pozwalają utrzymywać taką ciekawość i kreatywność na wysokim poziomie (P1, P6). W innych wypowiedziach zwracano uwagę również na konkretne kompetencje, które powinni posiadać nauczyciele, podejmując się zajęć teatralnych z młodzieżą, jeśli chcą robić to dobrze lub – w skrajnych przypadkach – nie krzywdzić swoich uczniów (P3, P4, P5, P6). Właściwie wszyscy badani są zgodni, że warsztaty w ramach projektu *Teatr – Lubię to!* mogą być bardzo pożyteczne w obu wymienionych wyżej płaszczyznach. Podkreślono również, na co zwróciły uwagę również uczestniczki, szerokie możliwości wyboru różnych zajęć warsztatowych (P4). W jednym z wywiadów zaproponowano ponadto dodatkowy tryb pracy, to jest realizację spektaklu, w którym zagrają nauczyciele. Mogliby oni wówczas w pełniejszy sposób doświadczyć procesu pracy z reżyserem i innymi aktorami z Teatru, a nie tylko wycinków z poszczególnych etapów. Byłaby to możliwość swoistej syntezy wiedzy i kompetencji pozyskiwanych podczas warsztatów (P3).

W dalszej kolejności pytano rozmówców o to, czy chcieliby pracować jako prowadzący zajęcia w przyszłych edycjach projektu. Wszystkie osoby badane wyraziły swoje zainteresowanie, podkreślając korzyści z dotychczasowej pracy. Zwracano więc uwagę na dużą satysfakcję z prowadzenia zajęć z osobami, które są autentycznie zaangażowane i zainteresowane tematem, ale również na możliwość samorozwoju zawodowego (P6) czy poczucie swego rodzaju prestiżu związanego z przekazywaniem swojej wiedzy i doświadczeń innym osobom, a szczególnie nauczycielom (P1, P2). Większość badanych jednocześnie zwraca uwagę, że prowadzenie warsztatów w przyszłości wymagałoby dalszych przygotowań, modyfikacji, uaktualnień, nawet jeśli są oni zadowoleni z przebiegu tegorocznej edycji zajęć.

Czy wobec tego badani widzą w sobie potrzebę pogłębiania swojej wiedzy i umiejętności w zakresie prowadzenia warsztatów? Odpowiedzi na to pytanie okazały się zróżnicowane. Część z badanych nie widzi takiej

potrzeby, opierając się przede wszystkim na ciągłym rozwoju zawodowym, zdobywaniu doświadczeń, które przekładają się również na jakość prowadzonych przez nich warsztatów (P3, P6). Inni podkreślają zalety i konieczność ciągłego uczenia się, pogłębiania własnych kompetencji, jednocześnie nie wskazując konkretnych elementów wiedzy lub umiejętności w zakresie prowadzenia warsztatów, które chcieliby rozwijać.

Wreszcie, ostatnie z pytań w wywiadach z prowadzącymi dotyczyło tego, czy – ich zdaniem – udział w warsztatach wpłynie na wzrost zainteresowania nauczycieli ofertą spektakli Teatru Dramatycznego. Większość badanych uważa, że jest to możliwe, chociaż odpowiedzi różnią się zdecydowaniem (od „zdecydowanie tak” do „chciałbym w to wierzyć”). Warto przytoczyć argumenty osób badanych, które pojawiały się w odpowiedziach na to pytanie:

- Lepsze zrozumienie pracy Teatru w różnych jego aspektach zwiększy zainteresowanie nauczycieli.
- Podczas warsztatów omawiano konkretne przykłady spektakli, uczestnicy wymieniali się opiniami na ich temat, ich wiedza na temat repertuaru Teatru i jego wartości z pewnością wzrosła.
- Dobra atmosfera, ciekawe warsztaty mogą przełożyć się na lepszy PR Teatru.
- Nauczyciele włączani są do zainteresowania pracą Teatru także poza spektaklami, np. zaproszenia na próby otwarte mogą być ważne dla rozwoju ich zainteresowań.

Z drugiej strony w jednej z wypowiedzi pojawiły się również uwagi krytyczne. Osoba badana zwróciła uwagę na zbyt małe zaangażowanie instytucji w realny kontakt z nauczycielami. Sesje nauczycielskie czy panele dyskusyjne powinny być organizowane (częściej). Pozwoliłyby na bieżąco wiedzieć, co jest potrzebne, czego brakuje. Innymi słowy, potrzeba jest jak najwięcej realnego dialogu pomiędzy Teatrem a nauczycielami oraz uczniami.

Wnioski z badania ilościowego CAWI

- Grupa osób badanych była w dużej mierze homogeniczna. W jej skład weszły same kobiety, w dużej mierze pracujące w szkołach podstawowych w Białymstoku i najbliższej okolicy.
- Większość badanych (28 wskazań, 70%) deklaruje uczestnictwo w spektaklach nie rzadziej niż raz w półroczu. W porównaniu z poprzednim rokiem wzrosła natomiast liczba odpowiedzi mówiąca o wizytach w teatrze raz do roku lub rzadziej (12 wskazań, 30% w porównaniu z 14% w poprzedniej edycji).
- Podstawowymi źródłami wiedzy badanych o ofercie Teatru Dramatycznego (w tym ofercie warsztatowej) są informacje przekazywane w internecie, przede wszystkim strona WWW Teatru, w dalszej kolejności portal Facebook oraz inne strony lub portale internetowe. Poza tym są to też informacje pozyskiwane od znajomych. Inne źródła wiedzy, w tym tradycyjne media masowe, takie jak prasa, radio czy telewizja, nie są tu aż tak istotne.
- Wszystkie warsztaty prowadzone w tegorocznej edycji projektu zostały ocenione przez osoby badane dobrze w każdym z badanych aspektów merytorycznych i organizacyjnych. Odmienne głosy pojawiały się sporadycznie, najczęściej jako pojedyncze opinie na temat konkretnego warsztatu.
- Niemal wszystkie respondentki są zgodne, że dzięki warsztatom poziom ich wiedzy wzrósł (72% badanych wskazało odpowiedź „zdecydowanie wzrósł”). Pojedyncze głosy krytyczne kierowane w stronę warsztatów nie oznaczały więc, że były one zupełnie nieskuteczne czy nieprzydatne.
- Większość respondentek (90%) uznała, że jest zdecydowanie skłonna do polecenia warsztatów innym.
- Badane nauczycielki w większości widzą potencjalny pozytywny wpływ warsztatów na pracę zawodową we wszystkich badanych aspektach. Najbardziej jednoznaczne są rozkłady odpowiedzi w odniesieniu do integracji środowiska nauczycieli, zwiększenia wiedzy nauczycieli na temat dostępności wydarzeń

kulturalnych oraz uzyskania praktycznych kompetencji w zakresie edukacji kulturalnej. Najbardziej zróżnicowane opinie pojawiły się w przypadku pozytywnego wpływu na relacje nauczyciel–rodzic oraz zmniejszania dysproporcji poziomu edukacji pomiędzy wsią a miastem.

- Badane zwracały uwagę na elementy warsztatów, które mogłyby zostać udoskonalone w przyszłości. Pojawiły się odpowiedzi takie jak: więcej elementów praktycznych (ćwiczeń, wskazówek, odniesień do konkretnych przykładów), organizacja warsztatów z aktorami w placówkach edukacyjnych (szkołach), przekazywanie nowych pomysłów, metod, środków pracy z młodzieżą.
- Osoby badane proponowały tematy warsztatów, na które chciałyby uczęszczać w przyszłości. Obszary tematyczne uszeregowane według częstości wskazań to: warsztaty aktorskie, ćwiczenie konkretnych technik, dykcja, emisja głosu, ruch sceniczny, taniec, muzyka w spektaklach, praca z tekstem, adaptacja, pisanie scenariuszy, scenografia, wykorzystanie teatru w terapii.

Wnioski z indywidualnych wywiadów pogłębionych (TDI)

Nauczyciele

- Większość nauczycielek deklarowało, że ma doświadczenie w zakresie edukacji teatralnej. W praktyce realizują one działania z zakresu edukacji teatralnej poprzez prowadzenie kół teatralnych w szkołach, zajęć teatralnych w ramach programu wychowawcy podwórkowego lub korzystając z elementów ćwiczeń teatralnych podczas innych zajęć (np. na języku polskim).
- Większość badanych brała udział w przynajmniej jednej z wcześniejszych edycji warsztatów dla nauczycieli. Zajęcia realizowane w poprzednich latach były przez nie oceniane jednoznacznie pozytywnie.
- Wszystkie badane pozytywnie oceniły również obecną edycję warsztatów. Zwracano uwagę, że oferta tematyczna jest odpowiednio dopasowana do grupy odbiorców, pojawiają się nowe tematy, co umożliwia ciągłe rozwijanie swoich kompetencji, uczenie się nowych rzeczy. Po drugie dobra atmosfera pomiędzy prowadzącymi i uczestnikami oraz w gronie uczestników jest dodatkową zachętą do uczestnictwa. Po trzecie organizacyjna strona warsztatów – terminy, długość trwania, balans pomiędzy teorią i praktyką – wydaje się większości badanych odpowiednia do ich potrzeb.
- Badane wymieniły różnorodne zalety edukacji teatralnej uczniów. Według rozmówczyń kluczowe są kwestie ogólnorozwojowe i rozwój kompetencji miękkich. Zajęcia uruchamiają różne (wszystkie) zmysły jednocześnie, pozwalają pracować w grupie, otwierać się na innych, integrować się w grupie rówieśniczej. Co więcej, edukacja teatralna wzmacnia psychicznie młodzież, pomaga budować poczucie własnej wartości, odwagę, przełamuje treść i lęk przed byciem ocenianym. Prócz tych zalet zwracano uwagę na wzrost kompetencji kulturowych, zarówno samej wiedzy i rozumienia teatru jako dziedziny sztuki, jak również lepszego rozumienia literatury, którą można zaadaptować w teatrze.
- Wszystkie badane zaznaczają, że dydaktycy potrzebują odpowiedniego przygotowania do prowadzenia edukacji teatralnej. Rozmówczynie zwracają uwagę na to, że zajmowanie się edukacją teatralną wymaga

pewnego poziomu ogólnego zainteresowania teatrem, zarówno w charakterze odbiorcy, jak i aktywnego (współ)twórcy. Trudno jest wyobrazić sobie efektywną pracę nauczyciela w tym zakresie bez emocjonalnego komponentu. Z drugiej strony zwracano uwagę na konieczność pozyskiwania przez nauczycieli umiejętności praktycznych, uczenia się na przykładach, w formule warsztatowej, od profesjonalistów zajmujących się teatrem na co dzień.

- Większość rozmówczyń nie wie nic na temat oferty innych szkoleń lub warsztatów skupiających się na podobnej tematyce. Wyjątkiem są dwie wypowiedzi poświęcone obecnej lub przeszłej ofercie Podlaskiego Instytutu Kultury (wcześniej: Wojewódzki Ośrodek Animacji Kultury).
- Wszystkie badane osoby deklarowały, że wyniesioną z tegorocznych warsztatów wiedzę praktyczną wykorzystują w pracy z dziećmi i młodzieżą. Jednocześnie nauczycielki są otwarte na dalsze poszerzanie swoich kompetencji w zakresie edukacji teatralnej.
- Wśród proponowanych tematów przyszłych warsztatów wymieniano takie jak: gra aktorska, emisja głosu, dykcja, ruch sceniczny, mowa ciała, recytacja, wystąpienia publiczne, wspólne warsztaty dla nauczycieli i uczniów, podobne tematy z mocniejszym segmentem ćwiczeń praktycznych, teatr formy, zajęcia z maskami, kukłami, interpretacja tekstu, budowanie scenografii, tworzenie rekwizytów, relaksacja.
- Badane zgadzają się z tym, że udział w zajęciach wpływa na śledzenie działań Teatru Dramatycznego im. Aleksandra Węgierki. Warsztaty okazały się dobrą okazją do tego, aby zarówno uczestnicy, jak i prowadzący dzielili się ze sobą swoimi opiniami i rekomendacjami dotyczącymi repertuaru. Dwie z badanych sugerowały jednocześnie, że nawet jeśli repertuar Teatru Dramatycznego nie zawsze odpowiada ich potrzebom, to dzięki warsztatom lepiej go znają i rozumieją określone rozwiązania, potrafią znaleźć interesujące dla siebie elementy. Można więc uznać, że warsztaty pełnią rolę opiniotwórczą, ale również włączającą.
- Badane mówiły o potrzebie istnienia różnorodnej oferty Teatru w aspekcie proponowanych spektakli dla dzieci i młodzieży. Odpowiedzi na to pytanie okazały się dość zróżnicowane. Podczas gdy niektóre

z badanych oczekują adaptacji lektur szkolnych, inne sceptycznie podchodzą do realizacji szkolnej klasyki. Trudno powiedzieć, co konkretnie mogłoby zainteresować uczniów, ale pojawiały się propozycje sztuk opowiadających o problemach znanych współczesnej młodzieży, o współczesnym odczytywaniu wybitnej literatury, odejściu od prostego dydaktyzmu, na który młodzież jest uczulona.

- Poza tym zwracano uwagę na kwestię organizacji spektakli. Pojawiały się propozycje spektakli dla dzieci i młodzieży granych w godzinach popołudniowych, po zajęciach szkolnych, co umożliwiłoby uczestnictwo zainteresowanym grupom. Wspominano również o korzyściach z otwartych dla młodzieży prób generalnych lub wycieczek, które łączyłyby wizytę na spektaklu z wycieczką po Teatrze, która wyjaśniałaby młodzieży zasady jego funkcjonowania.

Prowadzący

- Wszyscy badani deklarowali, że mają doświadczenie w prowadzeniu warsztatów dla nauczycieli, większość również w poprzednich edycjach projektu. Część badanych ma również doświadczenie w pracy z dziećmi i młodzieżą szkolną.
- W większości wypowiedzi badani podkreślali swoje wcześniejsze doświadczenia z pracy warsztatowej jako główne źródło inspiracji. Mogli opierać się na rozwiązaniach, które – ich zdaniem – wcześniej zostały już sprawdzone.
- Prowadzący zaznaczali, że ich współpraca z nauczycielkami podczas projektu układała się bardzo dobrze. Zdaniem badanych postawa grup, przede wszystkim ciekawość, otwartość i zaangażowanie, sprawiała, że praca była efektywna, a jednocześnie przyjemna.
- Badani byli raczej zgodni, że nauczyciele potrzebują szczególnego przygotowania do prowadzenia działań w zakresie edukacji teatralnej uczniów. Niektórzy badani zwracali uwagę, że ich zdaniem najważniejsze w roli edukatora teatralnego jest szczerze zainteresowanie tematyką, otwartość i chęć do pracy z innymi,

a zajęcia oferowane przez Teatr Dramatyczny pozwalają utrzymywać taką ciekawość i kreatywność na wysokim poziomie. W innych wypowiedziach zwracano uwagę również na konkretne kompetencje, które powinni mieć nauczyciele, podejmując się zajęć teatralnych z młodzieżą, jeśli chcą robić to dobrze (lub – w skrajnych przypadkach – nie krzywdzić swoich uczniów). Właściwie wszyscy badani są zgodni, że warsztaty w ramach projektu *Teatr – Lubię to!* mogą być bardzo pożyteczne w obu wymienionych wyżej płaszczyznach. We wszystkich wypowiedziach uczestnicy badania wyrażali chęć udziału w kolejnych warsztatach jako prowadzący zajęcia.

- Niemal wszyscy badani uważają, że dzięki warsztatom jest możliwe silniejsze zainteresowanie nauczycieli ofertą Teatru Dramatycznego. Może się to dzieć poprzez: lepsze zrozumienie pracy Teatru w różnych jego aspektach, omawianie konkretnych przykładów spektakli, wymianę opinii, dobrą atmosferę, włączanie nauczycieli do innych aktywności, np. zaproszenia na próby otwarte.

Rekomendacje

- Rekomendowane jest kontynuowanie projektu w przyjętej formule warsztatowej. Organizacja zajęć oraz ich poziom merytoryczny zostały ocenione jednoznacznie pozytywnie.
- Rekomendowane jest utrzymywanie komunikacji (m.in. drogą mailową) z osobami uczestniczącymi w poprzednich edycjach projektu, ponieważ są one często zainteresowane kontynuowaniem swojego udziału w warsztatach.
- Rekomendowana jest optymalizacja systemu zapisów na warsztaty, aby nauczyciele mieli przekonanie, że są dobrze poinformowani o możliwościach i warunkach udziału.
- Badane nauczycielki wskazywały na zróżnicowane tematy zajęć, na które chciałyby uczęszczać w przyszłości. Rekomendowane jest dokładne przeanalizowanie ich deklarowanych oczekiwań i uwzględnienie ich w przyszłej ofercie. Tym bardziej, że jak pokazuje badanie, uwzględnienie ich wcześniejszych propozycji jest bardzo ważne dla poczucia sprawczości oraz identyfikacji z projektem.
- Włączenie do oferty elementów zajęć rozwijających kompetencje miękkie, np. związane z komunikacją, zarządzaniem małą grupą, wsparciem psychologicznym i emocjonalnym w procesie tworzenia spektaklu, podtrzymywaniem zaangażowania i morale itp.
- Częściowe włączanie do (współ)prowadzenia zajęć specjalistów z innych dziedzin (np. psychologów, terapeutów, socjologów). Tworzenie duetów prowadzących z osób, które nie pracują ze sobą na co dzień, aby uzyskać korzyść ze zróżnicowanych perspektyw.
- Zbadanie możliwości poszerzenia oferty zajęć o nowe formy (np. warsztaty dla nauczycieli i uczniów, całościowa realizacja spektaklu przez nauczycieli pod okiem profesjonalistów).

- Nauczyciele biorący udział w badaniu przedstawili pewne propozycje dostosowania oferty Teatru Dramatycznego w Białymstoku dla uczniów (np. dotyczące repertuaru czy godzin spektakli). Wskazane jest zbadanie zasadności i możliwości wprowadzenia przynajmniej niektórych z oczekiwań badanych.

Narzędzia badawcze

Poniżej zostaną przedstawione narzędzia badawcze wykorzystane podczas działań ewaluacyjnych związanych z projektem *Teatr – Lubię to! Sezon 5*.

Ankieta CAWI

Szanowni Państwo, uprzejmie prosimy o wypełnienie ankiety zawierającej serię pytań na temat warsztatu, w którym Pan(i) uczestniczył(a). Zebranie Państwa opinii pozwoli nam na właściwą ewaluację projektu oraz podniesienie jakości warsztatów w przyszłości. Ankieta ma charakter anonimowy, dane z badania będą wykorzystane w zbiorczych opracowaniach statystycznych.

Zespół badawczy

1. Płeć:

Zaznacz tylko jedną odpowiedź

- kobieta
- mężczyzna

2. Rok urodzenia:

3. Stopień zawodowy:

Proszę wpisać odpowiedź

4. Zajmowane stanowisko (np. nauczyciel przedmiotów zawodowych):

Proszę wpisać odpowiedź

5. Typ placówki oświatowej będącej Pani/Pana podstawowym miejscem pracy:

Zaznacz tylko jedną odpowiedź

- liceum ogólnokształcące
 - liceum profilowane
 - technikum
 - zasadnicza szkoła zawodowa
 - szkoła specjalna
 - poradnia psychologiczno-pedagogiczna
 - inna – jaka?
-

6. Lokalizacja Pani/Pana podstawowego miejsca pracy:

Zaznacz tylko jedną odpowiedź

- Białystok
- miasto do 20 km od Białegostoku
- miasto od 21 do 50 km od Białegostoku
- miasto powyżej 50 km od Białegostoku
- wieś do 20 km od Białegostoku
- wieś od 21 do 50 km od Białegostoku
- wieś powyżej 50 km od Białegostoku

7. Wielkość miejscowości Pani/Pana podstawowego miejsca pracy:

Zaznacz tylko jedną odpowiedź

- wieś
- miasto poniżej 50 tys. mieszkańców

- miasto od 50 tys. do 150 tys. mieszkańców
- miasto od 151 tys. do 300 tys. mieszkańców

8. W jakim stopniu warsztaty OGÓLNIŁE spełniły Pani/Pana oczekiwania?

Zaznacz tylko jedną odpowiedź

- w pełni
- w wysokim stopniu
- w średnim stopniu
- w niewielkim stopniu
- w ogóle

9. Proszę o ocenę poszczególnych aspektów pracy osób prowadzących ostatnie warsztaty, w których wziął/wzięła Pan(i) udział:

W każdym wierszu zaznacz tylko jedną odpowiedź

	bardzo dobra	dobra	średnia	zła	bardzo zła
przygotowanie merytoryczne	☐	☐	☐	☐	☐
komunikatywność, jasność przekazu	☐	☐	☐	☐	☐
przydatność przekazywanych informacji dla mojej pracy zawodowej	☐	☐	☐	☐	☐
umiejętność zainteresowania tematem warsztatów	☐	☐	☐	☐	☐
nastawienie do uczestników	☐	☐	☐	☐	☐
używane metody pracy	☐	☐	☐	☐	☐

10. Jak Pan(i) ocenia proporcje pomiędzy poszczególnymi elementami warsztatów?

W każdym wierszu zaznacz tylko jedną odpowiedź

	za dużo	w sam raz	za mało
część teoretyczna (elementy wykładu)	☐	☐	☐
dyskusja, wymiana poglądów, pytania i odpowiedzi	☐	☐	☐
część praktyczna (ćwiczenia, zadania do wykonania itp.)	☐	☐	☐

11. Czy Pani/Pana zdaniem warsztaty trwały:

Zaznacz tylko jedną odpowiedź

- zbyt długo
- odpowiednio długo
- zbyt krótko

12. Czy Pani/Pana zdaniem program warsztatów był:

Zaznacz tylko jedną odpowiedź

- zbyt przeładowany
- odpowiedni
- za mało nasycony

13. Czy Pani/Pana zdaniem poziom wiedzy przekazywanej podczas warsztatów był:

Zaznacz tylko jedną odpowiedź

- zbyt wysoki
- odpowiedni
- zbyt niski

14. Jak OGÓLNIIE ocenił(a)by Pan(i) organizacyjną stronę warsztatów?

Zaznacz tylko jedną odpowiedź

- bardzo dobrze
- dobrze
- średnio
- źle
- bardzo źle

15. Jak ocenia Pan(i) poszczególne aspekty organizacji warsztatów?

W każdym wierszu zaznacz tylko jedną odpowiedź

	bardzo dobrze	dobrze	średnio	źle	bardzo źle
dostępność informacji na temat warsztatów	☐	☐	☐	☐	☐
sposób rekrutacji na warsztaty	☐	☐	☐	☐	☐
godziny organizacji warsztatów	☐	☐	☐	☐	☐
długości przerw między kolejnymi częściami warsztatów	☐	☐	☐	☐	☐
jasność opisu warsztatów na stronie internetowej Teatru	☐	☐	☐	☐	☐

16. Jak ocenia Pan(i) przydatność realizowanej tematyki warsztatów dla Pani/Pana codziennej pracy zawodowej?

Zaznacz tylko jedną odpowiedź

- zdecydowanie przydatna
- raczej przydatna
- ani przydatna, ani nieprzydatna
- raczej nieprzydatna
- zdecydowanie nieprzydatna

17. Na podstawie tego, czego dowiedział(a) się Pan(i) na tych warsztatach, na ile był(a)by Pan(i) skłonny(-a) polecać je innym?

Zaznacz tylko jedną odpowiedź

- zdecydowanie skłonny(-a)
- raczej skłonny(-a)
- ani tak, ani nie
- raczej nieskłonny(-a)
- zdecydowanie nieskłonny(-a)

18. Dlaczego nie polecił(a)by Pan(i) tych warsztatów innym?

19. Proszę porównać swoją wiedzę oraz umiejętności sprzed warsztatów i po warsztatach. Proszę powiedzieć, czy stan Pani/Pana wiedzy i umiejętności związanych z organizacją przedstawień szkolnych: *Zaznacz tylko jedną odpowiedź*

- znacznie wzrósł
- trochę wzrósł
- nie zmienił się

20. Jak ocenia Pan(i) przydatność organizacji przedstawień szkolnych w Pani/Pana codziennej pracy zawodowej?

Zaznacz tylko jedną odpowiedź

- zdecydowanie przydatna
- raczej przydatna
- ani przydatna, ani nieprzydatna
- raczej nieprzydatna
- zdecydowanie nieprzydatna

21. Jaką formę warsztatów uważa Pan(i) za najbardziej odpowiednią dla siebie?

Zaznacz tylko jedną odpowiedź

- warsztaty e-learningowe (np. webinaria)
 - warsztaty tradycyjne (w formie bezpośredniego kontaktu z osobą kształcąca)
 - warsztaty mieszane, łączące e-learning z formą tradycyjną
 - inna forma – jaka?
-

22. Skąd dowiedział(a) się Pan(i) o warsztatach organizowanych przez Teatr Dramatyczny? Proszę zaznaczyć wszystkie właściwe odpowiedzi.

Zaznacz kilka odpowiedzi

- strona internetowa Teatru Dramatycznego
 - inne strony / portale internetowe
 - Facebook
 - Instagram
 - YouTube
 - mass media (radio, telewizja, prasa)
 - znajomi
 - inne źródła – jakie?
-

23. O jakie elementy uzupełnił(a)by Pan(i) warsztaty, w których Pan(i) uczestniczył(a)?

24. Jakimi tematami warsztatów/szkoleń organizowanych przez Teatr Dramatyczny był(a)by Pan(i) zainteresowany(-a) w przyszłości?

25. Inne uwagi na temat warsztatów, którymi chciał(a)by Pan(i) się podzielić:

26. Czy sądzi Pan(i), że udział innych nauczycieli w warsztatach takich jak ten przyczynia się do:
W każdym wierszu zaznacz tylko jedną odpowiedź

	zdecydowanie tak	raczej tak	ani tak, ani nie	raczej nie	zdecydowanie nie
poprawy funkcjonowania placówek oświatowych	☐	☐	☐	☐	☐
udoskonalenia umiejętności pedagogicznych nauczycieli biorących w nich udział	☐	☐	☐	☐	☐
zmniejszenia dysproporcji poziomu edukacji między wsią a miastem	☐	☐	☐	☐	☐
podniesienia jakości nauczania w szkołach zawodowych (jeżeli nauczyciele tych szkół uczestniczą w szkoleniu)	☐	☐	☐	☐	☐
poprawy relacji nauczyciel–uczeń	☐	☐	☐	☐	☐
poprawy relacji nauczyciel–rodzic	☐	☐	☐	☐	☐
zwiększenia możliwości awansu zawodowego	☐	☐	☐	☐	☐
zwiększenia zdolności autoprezentacyjnych	☐	☐	☐	☐	☐
podniesienia samooceny	☐	☐	☐	☐	☐
podniesienia ich wiary we własne siły	☐	☐	☐	☐	☐
zmniejszenia ryzyka wypalenia zawodowego	☐	☐	☐	☐	☐
integracji środowiska nauczycieli	☐	☐	☐	☐	☐
zwiększenia wiedzy nauczycieli na temat dostępności wydarzeń kulturalnych	☐	☐	☐	☐	☐
uzyskania praktycznych kompetencji w zakresie edukacji kulturalnej	☐	☐	☐	☐	☐

27. Czy w trakcie ostatnich 12 miesięcy był(a) Pan(i) na spektaklu(-ach) wystawianym(-ych) przez Teatr Dramatyczny im. Aleksandra Węgierki w Białymstoku?

Zaznacz tylko jedną odpowiedź

- tak
- nie
- nie pamiętam

28. Jak często chodzi Pan(i) na spektakle wystawiane przez Teatr Dramatyczny im. Aleksandra Węgierki w Białymstoku?

Zaznacz tylko jedną odpowiedź

- raz do roku lub rzadziej
- mniej więcej raz na pół roku
- mniej więcej raz na 2–3 miesiące
- mniej więcej raz w miesiącu
- częściej niż raz w miesiącu

29. Skąd czerpie Pan(i) wiedzę na temat spektakli wystawianych przez Teatr Dramatyczny im. Aleksandra Węgierki w Białymstoku?

Zaznacz kilka odpowiedzi

- strona internetowa Teatru Dramatycznego
 - inne strony / portale internetowe
 - Facebook
 - Instagram
 - YouTube
 - mass media (radio, telewizja, prasa)
 - znajomi
 - inne źródła – jakie?
-

30. Czy w ciągu najbliższych 3 miesięcy planuje Pan(i) udział w spektaklach wystawianych przez Teatr Dramatyczny im. Aleksandra Węgierki w Białymstoku?

Zaznacz tylko jedną odpowiedź

tak

nie

31. Czy kiedykolwiek korzystał(a) Pan(i) z oferty spektakli dla szkół/przedszkoli organizowanych przez Teatr Dramatyczny im. Aleksandra Węgierki w Białymstoku?

Zaznacz tylko jedną odpowiedź

tak

nie

nie pamiętam

32. Czy rozważa Pan(i) w ciągu najbliższych 3 miesięcy wspólne wyjście ze swoimi uczniami na spektakle teatralne dla dzieci/młodzieży organizowane przez Teatr Dramatyczny im. Aleksandra Węgierki w Białymstoku?

Zaznacz tylko jedną odpowiedź

tak

nie

TDI z prowadzącymi

Nr	Pytanie
1	Czy ma P. wcześniejsze doświadczenia związane z prowadzeniem warsztatów dla nauczycieli? Jeśli tak, to jakie?
2	W jaki sposób przygotowywał(a) się P. do prowadzenia warsztatów? Co stanowiło dla P. inspirację? Jakie metody pracy uznał(a) P. za najważniejsze? Dlaczego?
3	Jak ocenia P. współpracę z nauczycielami? Jakie miał(a) P. oczekiwania wobec warsztatów? Czy zostały one zaspokojone, czy też nie?

4	Jak P. sądzi, czy współpraca z nauczycielami podczas warsztatów wpłynęła lub może wpłynąć w przyszłości na P. pracę? Jeśli tak, to w jaki sposób? Jeśli nie, to dlaczego?
5	Jakie są P. zdaniem najważniejsze zalety edukacji nauczycieli w formie warsztatowej?
6	Jakie największe bariery oraz trudności wiążą się P. zdaniem z edukacją nauczycieli w formie warsztatowej?
7	Czy nauczyciele potrzebują szczególnego przygotowania (umiejętności, kompetencji) do prowadzenia działań w zakresie edukacji teatralnej uczniów? Dlaczego P. tak uważa? Czy uważa P., że udział w tych warsztatach umożliwi uzyskanie przez nauczycieli takich umiejętności?
8	Czy w przyszłości planuje P. udział jako prowadzący(-a) zajęcia w kolejnych warsztatach dla nauczycieli? Jeśli tak, to dlaczego? Jeśli nie, to dlaczego? Czy P. zdaniem prowadzenie takich zajęć w przyszłości będzie wymagało od P. dodatkowych przygotowań? Jakich?
9	Czy czuje P. potrzebę pogłębiania swojej wiedzy i umiejętności w zakresie prowadzenia warsztatów dla nauczycieli? W jakim zakresie? Jeśli nie, to dlaczego?
10	Czy uważa P., że udział w warsztatach wpłynie na wzrost zainteresowania nauczycieli ofertą Teatru (ofertą spektakli), czy też nie? <i>Jeśli odp. negatywna: dlaczego nie?</i> <i>Jeśli odp. pozytywna: dlaczego tak?</i>
11	Płeć
12	Wiek

TDI z nauczycielami

Nr	Pytanie
1	Czy brał(a) P. udział we wcześniejszych edycjach warsztatów dla nauczycieli organizowanych przez Teatr Dramatyczny w Białymstoku? Jeśli tak, to w których i jak ocenia P. wcześniejsze edycje warsztatów?
2	Jak ocenia P. obecną edycję warsztatów? Czy odpowiada P., czy też nie, obecna forma warsztatów? Jak ocenia P. dostępne tematy warsztatów? Jak ocenia P. osoby prowadzące warsztaty w tej edycji? Jakie miał(a) P. oczekiwania wobec obecnych warsztatów? Czy zostały one zaspokojone, czy też nie?
3	Jakie są P. dotychczasowe doświadczenia z edukacją teatralną uczniów? <i>Jeśli nauczyciel ma doświadczenie:</i> Jak się ona odbywała? Jakie metody pracy stosuje P. najczęściej? (Np. rozmowy o spektaklu, wspólne oglądanie spektakli lub zapisów wideo, warsztaty, praca w kółku teatralnym). Skąd P. czerpie inspiracje? Z uczniami w jakim wieku zazwyczaj P. pracuje? Czy P. zdaniem mają oni jakieś szczególne potrzeby lub oczekiwania związane z edukacją teatralną?

4	Jakie są P. zdaniem najważniejsze zalety edukacji teatralnej uczniów?
5	Jakie największe bariery oraz trudności wiążą się P. zdaniem z edukacją teatralną uczniów?
6	Czy nauczyciele potrzebują szczególnego przygotowania (umiejętności, kompetencji) do prowadzenia działań w zakresie edukacji teatralnej uczniów? Dlaczego P. tak uważa? Czy łatwo jest zdobyć takie umiejętności?
7	Czy zetknął/zetknęła się P. z ofertą szkoleń podobnych do tych organizowanych przez Teatr Dramatyczny w Białymstoku? Jeśli tak, czy mógłby/mogłaby P. o tym opowiedzieć? Czy brał(a) P. w nich udział? Czy można je ze sobą porównać?
8	Czy wykorzystał(a) P. już wiedzę wyniesioną z warsztatów w Teatrze Dramatycznym w pracy zawodowej? Proszę o tym opowiedzieć. Jeśli nie, czy ma P. plany wykorzystać ją w najbliższym czasie? W jaki sposób?
9	Czy czuje P. potrzebę dalszego pogłębiania swojej wiedzy i umiejętności w zakresie edukacji teatralnej? W jakim zakresie? Czy uważa P., że Teatr Dramatyczny jest w stanie zapewnić P. zdobycie takiej wiedzy lub umiejętności?
10	Jaka tematyka kolejnych warsztatów byłaby dla P. interesująca? Jaka forma warsztatów jest według P. najbardziej efektywna?
11	Czy udział w warsztatach wpłynął na wzrost P. zainteresowania ofertą Teatru Dramatycznego (ofertą spektakli), czy też nie? <i>Jeśli odp. negatywna: dlaczego nie?</i> <i>Jeśli odp. pozytywna: dlaczego tak?</i>
12	Jakiego typu oferta Teatru Dramatycznego dla uczniów jest P. zdaniem potrzebna? W jakich wydarzeniach chciał(a)by P. brać udział z uczniami? Jakie spektakle chciał(a)by P. obejrzeć?
13	Płeć
14	Wiek
15	Nazwa i wielkość miejscowości, w której P. pracuje (1 – wieś, 2 – miasto: małe, średnie, duże).

Koncepcja:

Magdalena Rogucka

Koordynacja:

Aneta Peszko

Redakcja i korekta:

Anna Łuszyńska

Opracowanie graficzne:

Kamil Banach i Agnieszka Popek-Banach

Publikacja powstała w ramach projektu *Teatr – Lubię to! Sezon 5*.

ISBN: 978-83-959242-7-9

Wydawca:

Teatr Dramatyczny im. Aleksandra Węgieerki w Białymstoku
ul. Elektryczna 12, 15-080 Białystok

© Teatr Dramatyczny im. Aleksandra Węgieerki w Białymstoku, Białystok 2023

Dofinansowano ze środków
Ministra Kultury i Dziedzictwa
Narodowego pochodzących
z Funduszu Promocji Kultury

Ministerstwo Kultury
i Dziedzictwa Narodowego

Dofinansowano z budżetu
Województwa Podlaskiego

Patronat
honorowy:

Wydział Socjologii,
Uniwersytet w Białymstoku

wydział socjologii
Uniwersytet w Białymstoku

DRAMATYCZNY.PL

ISBN 978-83-959242-7-9

9 788395 924279